

Miljöprogram

Lokala miljömål

Antagen av: Kommunfullmäktige den 13 december 2007

Jenny Lerinder/Ellenor Jonsson
2007-11-21

Läsanvisning

Inledningsvis ges en kort bakgrund till hur arbetet med framtagandet av Lokala miljömål gått till.

Kapitel 2 redovisar de tre strategiområden som ska vara vägledande i arbetet med att uppnå miljömålen. De tre strategiområdena omfattar ”Effektivare energianvändning och transporter”, ”Giftfria och resurssnåla kretslopp” och ”Hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö”.

Kapitel 3 redovisar hur Knivsta kommun som organisation, direkt och indirekt, dels kan genomföra åtgärder i den egna verksamheten, dels kan påverka andra aktörer att vidta åtgärder i syfte att nå miljö kvalitetsmålen.

Kapitel 4 redovisar förslag på fyra målområden och visar på hur dessa områden är kopplade till strategierna och miljö kvalitetsmålen. Målområdena anger riktningen och fokus i kommunens miljöarbete de kommande åren. Till respektive område finns Lokala miljömål kopplade. Lokala miljömålen ska vara styrande för kommunens miljöarbete och ha en vägledande funktion för allmänheten och andra aktörer i kommunen. För respektive målområde finns en rad åtgärder listade som är nödvändiga rent generellt och åtgärder som kommunen (org) kan genomföra. Listan är inte på något sätt komplett.

Kapitel 5 redovisar det fortsatta arbetet med att ta fram handlingsplaner samt hur miljöprogrammet ska uppdateras samt hur uppföljning och genomförandet är tänkt att bedrivas.

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Framtagande av målområden.....	5
2	Strategier	7
2.1	Effektivare energianvändning och transporter.....	7
2.2	Giftfria och resurssnåla kretslopp.....	7
2.3	Hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö.....	8
3	Kommunens rådighet	9
3.1	Information och rådgivning	9
3.2	Energirådgivning	9
3.3	Fastighetsägare och markägare.....	9
3.4	Upphandling	9
3.5	Tillsyn och myndighetsutövning	10
3.6	Fysisk planering.....	10
3.6.1	Transporter	10
4	Lokala miljömål	12
4.1	Klimatpåverkan	13
4.1.1	Övergripande åtgärder kopplade till klimatpåverkan	14
4.1.2	Indikatorer kopplade till klimatpåverkan	15
4.2	Vattenresurser.....	15
4.2.1	Övergripande åtgärder kopplade till vattenresurser	17
4.2.2	Indikatorer kopplade till vattenresurser.....	18
4.3	Natur- och kulturmiljö.....	19
4.3.1	Övergripande åtgärder kopplade till natur- och kulturmiljön	21
4.3.2	Indikatorer kopplade till natur- och kulturmiljön.....	21
4.4	Den bebyggda miljön.....	22
	Övergripande åtgärder kopplade till den bebyggda miljön	24
	Indikatorer kopplade till den bebyggda miljön.....	24
5	Fortsatt arbete med handlingsplaner samt genomförande och uppföljning	26
5.1	Miljöprogrammet.....	26
5.1.1	Lokala miljömål	26
5.1.2	Miljömål.....	26
5.1.3	Nuläge	27
5.2	Handlingsplaner.....	27
5.3	Genomförande	27
5.3.1	Folkbildnings- och informationsinsatser	28
5.3.2	Beslutsunderlag.....	28
5.3.3	Samverkan och nätverk.....	28
5.4	Uppföljning.....	28
5.4.1	Miljöövervakning.....	28
5.4.2	Miljöindikatorer	28
5.4.3	Miljöredovisning.....	29

Bilagor

1. Nationella och regionala Miljökvalitetsmål
2. Nuläge

3. Ordlista
4. Uppföljning

1 Inledning

Miljöprogrammet redovisar dels vilka åtgärder som behöver vidtas rent allmänt och dels vad Knivsta kommun, som organisation, kan göra för att bidra till måluppfyllelsen. De åtgärder som föreslås kan behöva konkretiseras ytterligare av berörda enheter. Vidare ska åtgärderna tidsättas och ansvarig för genomförandet ska framgå. Detta bör göras i samband med framtagande av handlingsplan, som ska göras av respektive berörd verksamhet. Förslag till åtgärder finns för samtliga målområden.

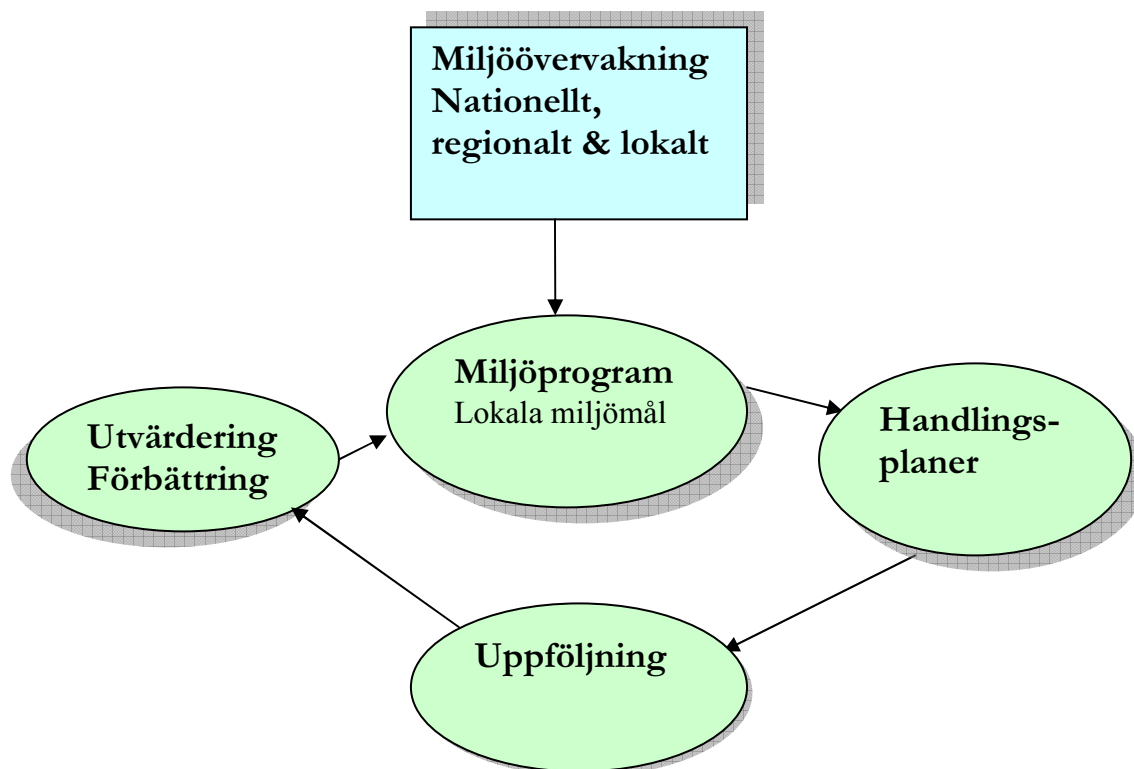
De fyra målområdena utgår från regeringens strategier som omfattas av effektivare energianvändning och transporter, giftfria och resurssnåla kretslopp samt hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö. Syftet med att utgå från åtgärdsstrategierna är att en åtgärd kan bidra till att uppnå fler än ett miljömål. Miljökvalitetsmålen ”Hav i balans och levande skärgård” och ”Storslagen fjällmiljö” behandlas inte i miljöprogrammet. Följande målområden föreslås: Klimatpåverkan, Vattenresurser, Natur- och kulturmiljön samt Den bebyggda miljön.

Miljöprogrammet innebär ytterligare ett steg i kommunens miljöarbete mot en hållbar utveckling och Lokala miljömålen stakar ut färdriktningen i detta arbete. Arbetet med att förbättra vår miljö är allas vårt ansvar och det är därför viktigt att hjälpas åt. Vår förhoppning är att miljöprogrammet ska vara en inspirationskälla för kommunens medborgare och andra aktörer att ta sitt ansvar för måluppfyllelsen utifrån sin roll eller verksamhet.

1.1 Framtagande av målområden

Förslag till målområden och åtgärdsförslag har förankras i miljöprogrammets styrgrupp (planberedningen). Miljöprogrammet har gått ut på extern remiss, ett offentligt möte har hållits och programmet har varit tillgängligt offentligt, i syfte att fånga upp allmänhetens synpunkter och kunskap. Miljöprogrammet har även funnits tillgängligt på kommunens hemsida och Intranät.

Inkomna synpunkter på miljöprogrammet har sammanställas och bearbetats, vilket kan leda till att ändringar kommer att vidtas i syfte att förbättra/förtydliga programmet. Slutmålet är att Miljöprogrammet ska antas av kommunfullmäktige under 2007.

2 Strategier

För att genomföra olika åtgärder för att nå miljömålen har regeringen formulerat tre åtgärdsstrategier. Ett syfte är att ge överblick över vilka de olika åtgärderna är och hur de kan samverka med eller motverka varandra. Strategierna omfattar flertalet av dagens miljöproblem. Meningen är att samordna de föreslagna åtgärderna i syfte att utnyttja de synergieffekter som uppstår genom att en åtgärd träffar flera miljö kvalitetsmål och därmed bidrar till ett mer kostnadseffektivt arbete.

Alla i samhället har ansvar för arbetet mot en hållbar samhällsutveckling och strävan att uppnå de nationella miljö kvalitetsmålen.

2.1 Effektivare energianvändning och transporter

Strategin är inriktad på att uppnå miljö kvalitetsmålen och delmålen under Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, God bebyggd miljö och Säker strålmiljö (som endast berörs genom kopplingen till elproduktion vid kärnkraftverk).

Energianvändningen och transporter står för de största utsläppen av koldioxid, kväveoxider, svaveldioxid, flyktiga kolväten och partiklar. Under respektive miljö kvalitetsmål redovisas utsläpp kopplade till energi och transporter.

Effektivare transporter och energianvändning skulle bidra till

- begränsad klimatpåverkan genom minskade utsläpp av främst koldioxid,
- friskare luft genom minskade utsläpp av svaveldioxid, kvävedioxid och flyktiga kolväten (VOC),
- minskad försurningstakt genom minskade utsläpp av svaveldioxid och kväveoxider,
- minskning av övergödande effekten genom mindre utsläpp av kväveoxider och
- en bättre bebyggd miljö.

2.2 Giftfria och resurssnåla kretslopp

En giftfri och resurssnål konsumtion av produkter behövs främst för att uppnå miljö kvalitetsmålen och delmålen under: Giftfri miljö, Ingen övergödning, Säker strålmiljö och God bebyggd miljö.

Ett giftfritt och resurssnålt omhändertagande av avfall behövs främst för att bidra till att uppnå miljö kvalitetsmålen och delmålen under Giftfrimiljö, Säker strålmiljö och God bebyggd miljö. Främst handlar strategin om att utnyttja avfallet utifrån dess inneboende egenskaper utan att bidra till spridningen av farliga kemikalier. Det handlar även om att särskilt se till att det farliga avfallet samlas in och omhändertas på ett miljömässigt bra sätt så att innehållet av farliga ämnen så långt möjligt minskas.

I syfte att bidra till att ett giftfritt och resurssnålt omhändertagande av avfall anser regeringen att följande kompletterande åtgärder är intressanta:

- Användning av avfall ändamålsenligt,
- Föroreningar och risken för smittspridning från avloppsslam,
- Rening av utsläpp från avloppssystemen och
- Gifter från förbränning.

2.3 Hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö

Strategin för hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö bidrar främst till att uppnå miljökvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv.

De grundläggande beståndsdelarna i strategin är:

- Ett hållbart brukande av mark- och vattenområden samt goda produktionsförhållanden för att långsiktigt värna natur- och kulturvärden i miljön.
- Bevarande och hållbart brukande av särskilt värdefulla miljöer och resurser samt skapande av en rik kultur- och naturmiljö där väsentliga delar av kulturarvet är bevarat, liksom biologisk mångfald.
- Miljöanpassad fysisk planering och samhällsbyggande samt en hållbar regional utveckling för att skapa en bebyggelse- och infrastruktur med nya anläggningar av hög kvalitet, för ett balanserat uttag av naturresurser och för en god hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö.

3 Kommunens rådighet

Inom vissa områden har kommunen direkt rådighet, t ex vad gäller åtgärder kopplade till den egna verksamheten. Inom en rad andra områden är rådigheten indirekt, vilket innebär att kommunen kan påverka andra aktörer genom folkbildningsinsatser, information och rådgivning.

Kommunen kan genom sitt myndighetsarbete, sitt ansvar för den fysiska planeringen och genom tydliga strategier i den egna verksamheten genomföra åtgärder för att uppnå miljömålen. Arbetet med miljömålen kan integreras i egna pågående processer inom kommunen som exempelvis i arbetet med fördjupningar av översiktsplanen, och i samband med framtagande av andra planer/program och vid revideringar av befintliga planer/program. Andra användbara verktyg är miljömålsstyrd tillsyn samt att ställa miljökrav i upphandlingar och vid inköp.

Nedanstående funktioner är av vikt för måluppfyllelsen av miljöprogrammet.

3.1 Information och rådgivning

Kommunen kan i sin roll som informatör (internt/externt) genom riktade informationsinsatser öka miljömedvetandet hos politiker, tjänstemän, företag, organisationer och kommunens invånare.

3.2 Energirådgivning

Energirådgivningen syftar till att minska energianvändningen och miljöbelastningen genom effektivare energianvändning och ökad användning av förnyelsebar energi. Kommunen delar energirådgivare med Uppsala kommun, med placering i Uppsala. Verksamheten består av kostnadsfri rådgivning till kommuninvånare, mindre företag och lokala organisationer samt genomförande av seminarier. Detta arbete kan utvecklas bland annat genom seminarium och andra evenemang som syftar till att öka kunskapen om energianvändningen och hur energianvändningen kan effektiviseras och öka kunskapen om energisystemets påverkan på hälsa och miljö.

3.3 Fastighetsägare och markägare

Kommunen och bostadsbolagens roll som fastighetsägare, ansvar för gatubelysning och genom drift av olika anläggningar gör dem till stora energianvändare. Energieffektiviserande åtgärder i det egna fastighetsbeståndet har kommunen och det kommunala bostadsbolaget full rådighet över och som markägare har kommunen inflytande över lokaliseringar.

3.4 Upphandling

Knivsta kommun ställer redan idag en del miljökrav i samband med upphandlingar. För att driva arbetet vidare mot ett hållbart samhälle finns behov av att utöka miljökraven. Myndigheter, organisationer och företag som ställer miljökrav vid upphandling utgör en viktig drivkraft för miljöanpassning av varor och tjänster på marknaden. Att ställa miljökrav vid upphandling är dessutom ett sätt att minska den egna organisationens miljöbelastning. Kommunen är en viktig aktör vid upphandling av transporter, inköp av bilar, arbetsmaskiner, el, livsmedel mm.

3.5 Tillsyn och myndighetsutövning

Tillsynsbegreppet i miljöbalken innefattar alla typer av åtgärder som tillsynsmyndigheten har rätt att och ibland är skyldig att vidta i syfte att säkerställa att miljöbalkens mål och bestämmelser följs. Operativ tillsyn utövas direkt gentemot den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd. Den kan vara rådgivande och förebyggande, men kan också vara myndighetsutövning. Exempel på myndighetsutövning är t ex. föreläggande om krav på tekniska åtgärder eller förbud mot viss verksamhet. Med stöd av miljöbalken kan tillsynen bedrivas så att den medverkar till att de nationella miljö kvalitetsmålen uppnås.

Miljömålsstyrd tillsynsplanering är ett synsätt som ställer nya krav på kommunerna, såväl nämnder som förvaltningar. Naturvårdsverket har gett ut en modell för tillsyn styrd av miljömålen, TIM. Modellen är tänkt att inspirera och underlätta för de operativa tillsynsmyndigheterna att bedriva en tillsyn som styrs av de nationella miljö kvalitetsmålen.

3.6 Fysisk planering

Miljöanpassad fysisk planering är ett viktigt verktyg för en hållbar utveckling och en god hushållning. Vid den fysiska planeringen tar man hänsyn till hur mark, vatten och bebyggd miljö används, vilket ur ett miljöperspektiv kan handla om att bygga så att belastningen på mark, vatten och luft minimeras.

Hushållning av naturresurser innebär att man använder de areella och fysiska resurserna till det som de är bäst lämpade för. Arbetet med fysisk planering bör ske nära medborgarna då många av samhällsbesluten som rör människors dagliga villkor tas på lokal nivå. Det handlar om att forma ett samhälle som vi vill leva och verka i. Miljö- och hälsoaspekterna har ett nära samband och kommunen ska planera för en god livsmiljö. Hälsoproblem kopplade till miljön omfattar astma, allergi, luftvägssjukdomar, hjärt- och kärlsjukdomar och tumörsjukdomar. De miljöproblem som besvärar flest människor är buller och faktorer i inomhusmiljön.

Den fysiska planeringen kan bland annat ge förutsättningar för en hållbar energiförsörjning genom väl planerade bebyggelseområden och tekniska försörjningssystem, minska transport- och bilberoendet, förbättra förutsättningar för kollektivtrafik och gång- och cykeltrafiken och ger rekommendationer för hur bebyggelse ska bevaras och utvecklas.

3.6.1 Transporter

Frågor som rör transporter behandlas indirekt i energiplanen och inom ramen för den fysiska planeringen, bland annat genom lokalisering och utformning av bebyggelse och infrastruktur.

Full rådighet har däremot kommunen och de kommunala bolagen över det egna fordonsbeståndet. Kommunen har i dagsläget tio miljöbilar och Alsikebolaget har en miljöbil. Två bensinstationer i kommunen tillhandahåller etanol (E85) (Statoil och Qstar). En framtida utökad miljöbilspark kommer dock att innebära ett ökat behov av fler tankställen med förnybara drivmedel.

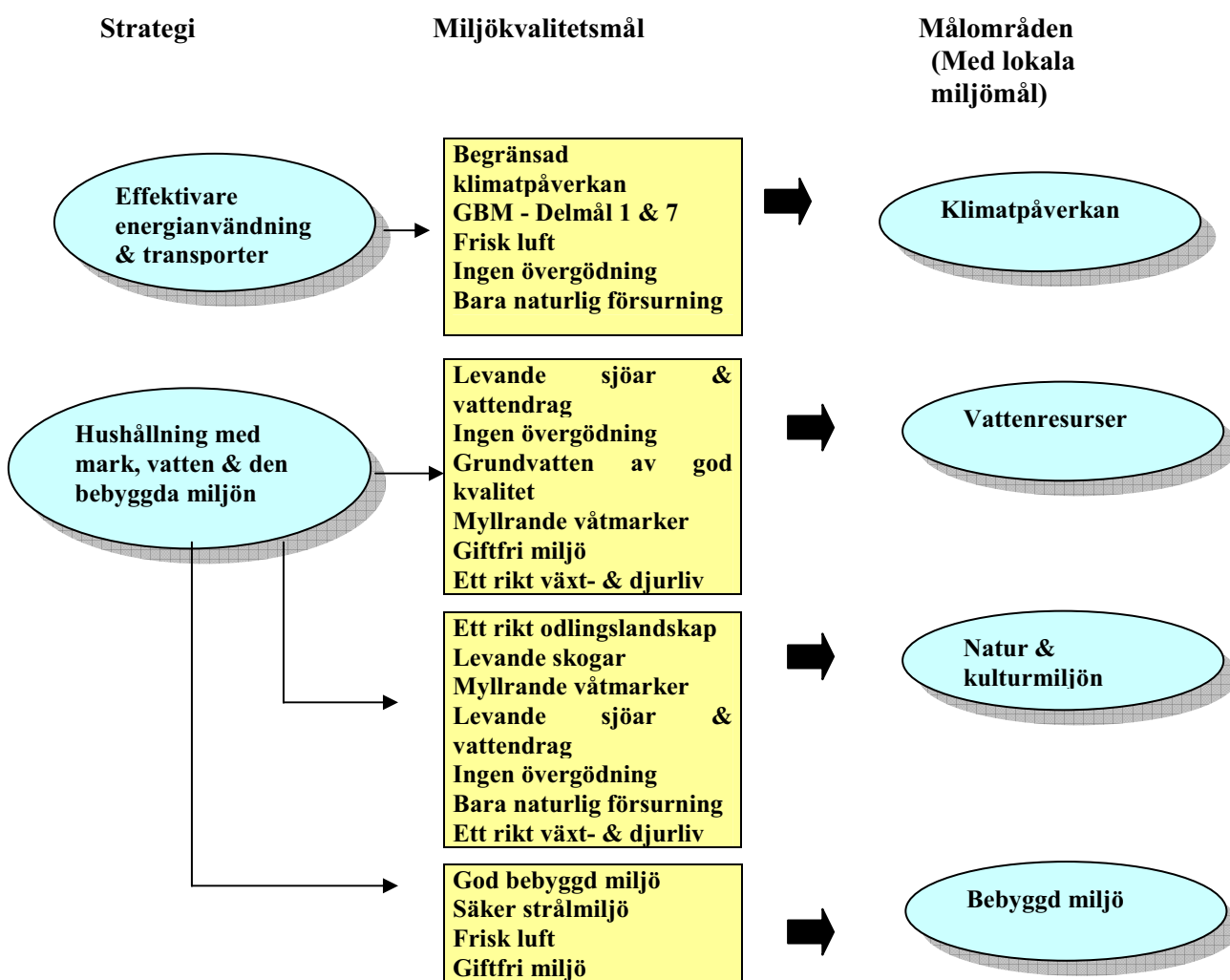
Även om kommunen inte har någon rådighet över bensinbolagens beslut om pumpar kan kommunen trycka på och visa intresse genom att successivt utöka miljöbilsparken.

4 Lokala miljömål

Miljöprogrammet i Knivsta kommun utgår från fyra målområden som anger kursen i kommunens miljöarbete. De valda målområdena har en tydlig koppling till strategierna för effektivare energianvändning och transporter samt hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö, som i sin tur är kopplade till de nationella och regionala miljömålen. Följande målområden är föreslagna: **Klimatpåverkan**, **Vattenresurser**, **Natur- och kulturmiljön** och **Den bebyggda miljön**.

Figur 2 Koppling strategier – miljö kvalitetsmål – Miljöprogrammets målområden

Av de totalt 16 nationella miljö kvalitetsmålen berörs Knivsta kommun av 14 miljö kvalitetsmål. Hav i balans och levande skärgård och Storslagen fjällmiljö behandlas inte i Miljöprogrammet för Knivsta kommun.

4.1 Klimatpåverkan

Växthuseffekten är ett naturligt fenomen och innebär att jordens atmosfär värms genom att långvågig strålning hindras att lämna atmosfären på grund av naturligt förekommande växthusgaser, som vattenånga och koldioxid, och klimatet blir lämpat för biologiskt liv. Skillnaden mellan hur mycket energi som strålar in och absorberas och hur mycket som strålar ut bestämmer hur varmt det blir på jorden. Växthusgaserna påverkar strålningsbalansen genom att minska utstrålningen, vilket leder till högre medeltemperatur.

När det i vardagstal talas om ”växthuseffekten” menas ofta den klimatförändring som människan bidrar till genom utsläpp av växthusgaser i atmosfären, vilket egentligen är en förstärkning av växthuseffekten. Detta fenomen kallas vanligen för global uppvärmning. De gaser som har störst betydelse för jordens växthuseffekt är vattenånga (dominerande), koldioxid och metan. Förbränning av fossila bränslen är den viktigaste källan till utsläpp av koldioxid. Koldioxidutsläppen kommer från förbränning av fossilt bränsle främst inom transport- och energisektorn. Utsläppen av metan kommer huvudsakligen från avfallsdeponier och jordbruk. Utsläpp av dikväveoxider är beroende av skötselmetoder inom jord- och skogsbruket.

Den största utmaningen är omställningen från fossila bränslen till förnyelsebara bränslen inom energi- och transportsektorn. Det handlar om att effektivisera energianvändningen vad gäller såväl värme som el. Den mest kostnadseffektiva miljöinsatsen på energiområdet är energieffektivisering och val av effektiva energiförsörjningssystem. Inom alla samhällssektorer finns stora möjligheter att minska energianvändningen och samtidigt behålla nyttan. Energieffektivisering handlar om hushållning, teknikutveckling, men även infrastrukturinvesteringar i fjärrvärme och närvärmeanläggningar samt beteendeförändringar. Minskad energianvändning och energieffektiviseringar minskar både energibehovet samt utsläpp av föroreningar.

Kommunen har ingen rådighet över de lokala energibolagen och kan därför inte styra de lokala bolagens framtida utveckling. Däremot kan kommunen, t ex inom ramen för en energiplan, arbeta med en rad strategiska områden. Viktiga strategiska energifrågor för kommunen är bland annat energieffektivisering och förnyelsebara energislag.

Den stora utmaningen är trafiksektorn där utsläppen ökar i Sverige. Transportbehovet styrs av hur samhället utformas, var vi bosätter oss, resvägar, färdväg mellan bostad, arbete, service och fritid. Även inom transportsektorn är det viktigt att effektivisera fordons bränsleförbrukning.

När det gäller kortare resor till och från förskola/skola har det blivit allt vanligare att föräldrarna skjutsar sina barn med bil, vilket bidrar till sämre trafiksäkerhet, ökad miljöpåverkan samt bidrar till att barnen rör sig mindre. Kollektivtrafikens utbyggnad och tillgång till bra cykelvägar separerade från annan trafik är faktorer som är av betydelse vid val av färdmedel. En effektiv och lättillgänglig kollektivtrafik, kan bidra till att resor i större utsträckning sker med kollektiva färdmedel, såväl i tätorterna som inom och utom länet.

Kommunen kan inom dessa områden själv göra aktiva val t ex genom att öka andelen miljöbilar, påverka genom den fysiska planeringen och trafikplaneringen, medverka till att informera och sprida kunskap om energieffektiviserande åtgärder, alternativa energiformer samt öka kunskapen om energisystemets påverkan på hälsa och miljö mm.

Lokala miljömål för Knivsta kommun

Kommunen ska aktivt verka för energihushållning och energieffektivisering inom alla verksamheter. För uppvärmning och transporter ska förnyelsebara bränslen och drivmedel användas när det är tekniskt och ekonomiskt rimligt

Kommunen ska inom ramen för den fysiska planeringen verka för ett minskat transportbehov samt främja kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik.

4.1.1 Övergripande åtgärder kopplade till klimatpåverkan

Vad behöver göras? (Kommunen som geografisk avgränsning)

- ***Minska energiförbrukningen genom energieffektiviseringar***
- ***Minska andelen fossila bränslen genom att öka andelen förnyelsebara bränslen***
- ***Minska transportbehovet genom samordning mellan transporter***
- ***Använda energisnålare fordon och öka andelen förnyelsebara bränslen***
- ***Öka effektiviteten i kollektivtrafiken samt skapa förutsättningar för gång- och cykeltrafiken***
- ***Minskad deponering av hushållsavfall***

Vad kan Knivsta kommun (organisation) göra?

- ***Genom den fysiska planeringen främja lokala och gemensamma biobränsleeldade lösningar för uppvärmning.***
- ***Inom tätorterna planera för en hållbar energianvändning.***
- ***Planera för ett minskat transportbehov samt främja kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik.***
- ***Utarbeta en Energiplan för Knivsta kommun – som skapar förutsättningar för en hållbar och säker energitillförsel.***
- ***Fortsatt energirådgivning – till kommuninvånare, företag och lokala organisationer samt genomförande av seminarier.***
- ***Ställa miljökrav vid upphandling av transporter, arbetsmaskiner/redskap och el***
- ***Utarbeta en trafikplan***
- ***Utarbeta en resepolicy för tjänsteresor***
- ***Utbilda personalen i EcoDriving***
- ***Öka andelen miljöanpassade bilar, arbetsfordon och arbetsredskap i kommunens ägo***

- ☞ ***Sprida information och kunskap om klimatfrågan såväl internt som till allmänheten och företag***

4.1.2 Indikatorer kopplade till klimatpåverkan

Kommunen som geografisk avgränsning:

- ☞ Energianvändning per invånare och sektor
- ☞ Koldioxid, utsläpp per invånare och sektor
- ☞ Förnybar energi, andel per sektor
- ☞ Utsläpp till luft av växthusgaser
- ☞ Bilar per 1 000 invånare
- ☞ Andel miljöbilar
- ☞ Körsträckor per invånare och år respektive per bil
- ☞ Resor i kollektivtrafik, lokalt och regionalt

Kommunen som organisation:

- ☞ Energianvändning per kvadratmeter (kommunens fastigheter)
- ☞ Förnybar energi i kommunala lokaler, andel
- ☞ Miljöbilar i kommunen som organisation, andel
- ☞ Transportenergi för tjänsteresor med bil

Målkoppling: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och God bebyggd miljö (energianvändning i bostäder och lokaler)

4.2 Vattenresurser

Vatten är förutsättning för allt liv och är även vårt viktigaste livsmedel. Vatten förekommer som ytvatten i sjöar och vattendrag och som grundvatten i jord och berg. För växter och djur är de olika vattenmiljöerna viktiga biotoper, där många arter är direkt beroende av en viss vattenmiljö. Våtmarker har betydelse för biologisk mångfald samt för rening och utjämning av vattendragens flöden. Skydd av våtmarker är av intresse främst i kommuner där tillgången är liten och där det finns höga naturvärden. Anläggning av våtmarker är en viktig åtgärd för rekreation och för rening av dagvatten och avloppsvatten. Våra sjöar och vattendrag har dessutom stora värden för natur- och kulturupplevelser och är av stor betydelse för rekreation, friluftsliv och turism. Sjöar och vattendrag nyttjas även som recipienter.

Vattnet i kommunens sjöar och vattendrag är näringsrikt, dvs. har höga fosfor- och kvävehalter. Kväveföreningar bidrar även till försurningen och motståndskraften mot försurningen bestäms till stor del av mineral och jordlager och berggrund samt hur lättvittrade de är. Samtliga avrinningsområden ligger inom jordbruksområden med näringsrika jordar. Ytvatten i kommunen används som recipienter för spillvatten från bland annat hushåll, kursgårdar, industrier, dagvatten, dräneringsvatten från åkrar. I Knivsta kommun finns ca 4 000 enskilda avlopp, varav hälften av dessa är bristfälliga. Uppskattningsvis står de enskilda avloppen för ca 25 procent av näringstillförseln till våra sjöar och vattendrag.

Övergödningen kan få konsekvenser för den biologiska mångfalden i och kring våra sjöar och vattendrag, minska sjöarnas värde som friluft- och rekreationsområde genom försämrade upplevelsevärden och bad- och fiskemöjligheter. Ytvattnets användbarhet som dricksvatten kan dessutom försämrats. Effekterna av insatser för att minska övergödningen kan gå trögt beroende på storskaliga naturliga flöden av kväve och fosfor och långa återhämtningstider. Exempelvis innebär Valloxens långa omsättningstid att förbättringar av förhållandena i sjön tar tid.

I kommunen finns ingen kommunal vattentäkt. Den allmänna vattenförsörjningen i tätorterna Knivsta och Alsike sker via kommunförbundet Norrvatten från Görvälverket i Järfälla kommun, som nyttjar Mälaren som råvattentäkt. Ledningen till Knivsta är dimensionerad för 60 000 personer. För att kunna garantera vattenförsörjningen i ett utbyggt Alsike behöver ledningsnätet till Alsike förstärkas. Roslagsvatten arbetar tillsammans med Norrvatten med att utreda olika alternativ på lösningar vad gäller reservvattenförsörjningen.

I kommunen finns en allmän vattentäkt i Lagga och fem större enskilda vattentäkter med en förbrukning större än 50 m³/dygn. I kommunen finns ca 4 000 enskilda vattentäkter med grävda eller borrarade brunnar som försörjer en tredjedel av invånarna med dricksvatten.

Kvaliteten på vattnet i vattentäkterna är en viktig miljö- och hälsofråga. Ingen av de större enskilda grundvattentäkterna visar på några förekomster av föroreningar, förutom bakteriell påverkan på vattnet i tåkten i Eda. I den allmänna vattentäkten i Lagga förekommer förhöjda halter av radon, som tas bort i vattenverket.

I fritidshusområden och andra tätbebyggda områden där avloppsanläggningen och vattenbrunnen ligger nära varandra är risken för föroreningar mycket stor för bakteriella och kemiska föroreningar, vilket kan leda till att dricksvattnet blir otjänligt. I takt med att brunnarna blir allt fler ökar risken för brist på dricksvatten. Problemet kan uppstå dels i oplanerade områden där spontan bebyggelse växer fram och successivt förtätas, dels i omvandlingsområden. Noor, Haknäs, Västersjö och Eda är exempel på omvandlingsområden i kommunen. I dessa områden finns behov av samordnade och kretsloppsanpassade VA-lösningar. Ansvar för kvaliteten på dricksvattnet från enskilda brunnar är främst en fråga för den enskilde brunnsägaren, vilket innebär att det är av stor betydelse ur folkhälsosynpunkt att kontrollera sina egna brunnar avseende både metaller och mikrobiologi. Det pågår i nuläget ett nationellt dricksvattenprojekt som drivs av Socialstyrelsen i samarbete med SGU, med möjligheter att söka bidrag.

Förutom ett litet område av Uppsalaåsen vid Flottsund, som tillhör ett grundvattenskydd som huvudsakligen ligger i Uppsala kommun, saknas i dagsläget grundvattenskydd inom kommunens gränser. Grundvattenmagasinen i åsarna riskerar att påverkas beroende på det grova material som sand och grus där föroreningarna lätt kan transporteras och nå grundvattnet. Det finns alltså ett stort behov i kommunen att långsiktigt skydda grundvattnet, vad gäller såväl kvantitet som kvalitet. Detta innebär skydd av såväl befintliga vattentäkter som trygga ännu ej nyttjande vattentillgångar (yt- och grundvatten).

Östunaåsen och isälvsavlagringarna från Uppsalaåsen under lersedimenten i Storåns dalgång pekas ut som lämpliga reservvattentäkter i kommunens översiktsplan (2006). Det kan även finnas behov av att se om det är möjligt att nyttja ytvatten som reservvattentäkt.

En kartläggning av kommunens vattenresurser bland annat vad gäller tillgång, kvalitet, nuvarande och framtida nyttjande former kan göras inom ramen för en vattenplan.

Det är viktigt att se på vattenfrågorna utifrån avrinningsområden, vilket är grunden för dagens arbete med vattenfrågor i och med EG:s ramdirektiv för vatten. Vattendirektivet gäller såväl yt- som grundvatten. Knivsta kommun ingår Norra Östersjöns vattendistrikt där länsstyrelsen i Västmanlands län är ansvarig vattenmyndighet. Det är vattenmyndigheten som har till uppgift att ta fram förvaltningsplan och åtgärdsprogram för hur en god vattenstatus ska nås inom distriktet.

Exempelvis är sjön Garnsviken, som är belägen i Sigtuna kommun, via Knivstaån/Lövstaån, recipient för en rad olika verksamheter som enskilda avlopp, dagvatten, avloppsreningsverk, åkermarker belägna i Knivsta kommun. Sigtuna kommun håller på att arbeta fram en vattenplan för Garnsviken, som bland annat inkluderar mål och åtgärdsprogram, vilket innebär att samverkan krävs över kommungränsen och kräver samverkan mellan en rad olika aktörer.

Många intressen konkurrerar om vattenresurserna och en del av dessa intressen kan samsas, men i de fall intressen konkurrerar med varandra måste avvägningar göras.

Lokala miljömål för Knivsta kommun

Genom ett hållbart nyttjande ska yt- och grundvatten i Knivsta kommun vara av sådan kvalitet att den framtida dricksvattenförsörjningen inte hotas.

Genom hållbart nyttjande skapas förutsättningar för ett rikt växt- och djurliv i våtmarker, sjöar och vattendrag som utgör en värdefull tillgång för rekreation och friluftsliv.

4.2.1 Övergripande åtgärder kopplade till vattenresurser

Vad behöver göras? (Kommunen som geografisk avgränsning)

Minska belastning av miljö- och hälsofarliga ämnen i syfte att förbättra vattenkvaliteten, värna den biologiska mångfalden samt rekreations- och friluftsvärden i och kring våra sjöar och vattendrag.

Minskat uttag av naturgrus genom ökad återvinning och övergång till bergkross.

- ☞ *Se över behovet av skyddade våtmarker samt sjöar och vattendrag i syfte att värna höga natur- och kulturvärden samt rekreations- och friluftsvärden. Förbättra förutsättningarna för hotade arters utbredning, t ex genom förbipassager och andra biotopförbättrande åtgärder.*
- ☞ *Genom precisionsodling i jordbruket minimeras läckage av växtnäring. I skogsbruket tillämpas långsiktigt miljöanpassade brukningsmetoder. Parkvården miljöanpassas på samma sätt som inom jord- och skogsbruket.*

Vad kan Knivsta kommun (organisation) göra?

- ☞ *Utarbeta vattenöversikt/vattenplan – som bl.a. syftar till att säkerställa en långsiktig god hushållning med vattenresurser samt ger en helhetsbild av vattensituationen inom kommunens gränser.*
- ☞ *Skydda viktiga grundvattenförekomster (kvantitet/kvalitet) för framtida vattenförsörjning. Skydda större vattentäkter genom skyddsområde med fastställda skyddsföreskrifter samt se över gamla skyddsföreskrifter. Utse reservvattentäkt.*
- ☞ *Utarbeta Kulturmiljöprogram – som underlag för skydd, bevarande och återskapande av värdefulla miljöer i anslutning till vatten.*
- ☞ *Fortsätta/slutföra arbetet med naturvårdsprojekten som rör Trunsta träsk och Knivsta ån.*
- ☞ *Slutföra arbetet med inventering & åtgärdande av enskilda avlopp inom ramen för VA-programmet. Förbättra avloppsnet och avloppsanläggningar*
- ☞ *Ta fram en handlingsplan för de förorenade områden som finns i kommunen*
- ☞ *Tillämpa lokalt omhändertagande av dagvatten (dagvattenpolicy)*
- ☞ *Miljöanpassa jord- och skogsbruk och parkvård – dels genom information och rådgivning samt genom åtgärder i den egna verksamheten.*
- ☞ *Samverka i vattenfrågor över kommungränser.*

4.2.2 Indikatorer kopplade till vattenresurser

Kommunen som geografisk avgränsning:

- ☞ Allmänna vattentäkter, halter av nitrat, tungmetaller och bekämpningsmedel
- ☞ Allmänna vattentäkter med skyddsområde
- ☞ Uttag av naturgrus samt andel ballast (bergmaterial)
- ☞ Andel övergödda sjöar

- ☞ Enskilda brunnar – dricksvatten med hälsorisk
- ☞ Andel enskilda avloppsanläggningar som klarar kommunens krav
- ☞ Bräddat dagvatten från avloppsverk och ledning
- ☞ EU-bad¹ utan anmärkning under badsäsong

Målkoppling: Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Myllrande våtmarker, Giftfri miljö, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv

4.3 Natur- och kulturmiljö

Knivsta kommun har ett variationsrikt och vackert landskap med stora kvaliteter som höga natur-, kulturmiljö- och rekreationsvärden, vilket bidrar till att skapa en attraktiv kommun som människor vill leva och verka i. Såväl naturmiljön på landsbygden och i anslutning till sjöar och vattendrag, som grönområden i tätorterna finns kulturvärden som är av betydelse för såväl kommunens historiska identitet som landskapsbild och stadsbild.

Inom kommunen finns fyra områden som är av riksintresse för kulturmiljövård och fem områden som är av riksintresse för naturvård. Totalt uppgår riksintresseområdena för naturvård till ca 890 hektar, varav 629 hektar är skyddad genom naturreservat. I dagsläget finns tre Natura 2000- områden, varav ett område (Morga) är en del av ett naturreservat (Kungshamn – Morga naturpark). I kommunen finns i dagsläget två naturreservat (Kungshamn Morga och Moralundsskiftet) som tillsammans uppgår till 630 hektar.

Tillväxten i Knivsta innebär ökat tryck på kommunens natur- och kulturtillgångar, vilket kräver hänsynstagande i samband med den långsiktiga planeringen och vid praktiskt handlande. Naturreservat är den vanligaste formen av formellt skydd, som syftar till att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Odlingslandskapet innehåller stora kultur- och naturvärden och jordbruksnäringen är av avgörande betydelse för dess fortsatta hävd. Ängs- och betesmarker har en viktig roll i landskapet och är ett mått på hävden av öppna marker som är av intresse för såväl naturvård som friluftsliv. I Knivsta kommun finns ca 644 hektar ängs- och betesmarker, varav de flesta finns i Husby-Långhundra, Östuna och Alsike församlingar.

I kommunen finns 51 nyckelbiotoper med en areal på 202 hektar. Andelen ”naturlig skog” samt lövandelen i barrskogar är låg. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har i ”Strategi för formellt skydd av skog i Uppsala län” pekat ut

¹ Som EU-bad räknas alla bad som har mer än 75-100 badande per dag i snitt under den definierade badsäsongen. De lyder under EU direktivet med provtagning var fjortonde dag. Kommunen uppskattar antalet badande och anmäler alla sina EU-bad till Naturvårdsverket via databasen Svalan. Om kommunen bedömer att ett EU-bad inte längre har ett stort antal badande avanmäls det via Naturvårdsverket/Smittskyddsinstitutet (SMI).

Valloxen och Mälaronrådet samt Ekoln som två värde-trakter som utgör en av prioriteringsgrunderna för formellt skydd i form av naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal. Syftet med är att dessa värde-trakter bedöms ha en större möjlighet att bevara biologisk mångfald på lång sikt. Länsstrategin beaktar natur- och kulturmiljövärden i skogen. De värdefulla naturmiljöerna sammanfaller ofta med olika typer av kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Men även turism, friluftsliv och rekreation utgör andra delar som kan stärka skyddet.

En åtgärd i syfte att säkra hävden av värdefulla natur- och kulturmiljöer genom skötselplan är att inrätta natur- och/eller kulturresevat, enligt miljöbalken, för dessa miljöer. Beslut om resevat kan tas av antingen länsstyrelsen eller kommunen. En identifiering av prioritering av de mest skyddsvärda miljöerna i kommunen kan exempelvis göras inom ramen för ett natur- och kulturmiljöprogram. Kommunen kan även som markägare och genom naturvårdsprojekt stödja arbetet med hävd av värdefulla marker. I kommunen är tre naturvårdsprojekt av stor betydelse för såväl den biologiska mångfalden som kulturmiljön och folkhälsan. Kommunen har fått statligt naturvårdsbidrag till samtliga tre lokala naturvårdsprojekt, som omfattas av Trunsta träsk och Gredelby hagar, restaurering av Knivstaån samt vandringsleder runt Valloxen och Säbysjön.

För att värna och på ett hållbart sätt bruka värdefulla marker krävs anpassade brukningsmetoder inom de areella näringarna. I kommunen bedrivs ekologisk odling på ca 10 procent av åkermarken som uppgår till ca 7 000 hektar. Så kallade grön skogsbruksplan är ett viktigt instrument bland annat för att tillgodose naturvårdens intressen. Den största andelen skogsmark i kommunen är privatägd. Kommunen äger och förvaltar ca 500 hektar skog. Skogen som ägs av kommunen, ca 60 procent, omfattas av Grön skogsbruksplan. Planen kan utgöra ett underlag för miljöcertifiering av fastighetens skogsbruk.

Kommunen har utifrån bl.a. bestämmelser i PBL ansvar för kulturmiljövärden. Bestämmelser om skydd för byggnader och platser som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt kan införas inom ramen för detaljplaneläggning. Motsvarande möjlighet till skydd finns även inom ramen för områdesbestämmelser. I Knivsta kommun finns 19 områden som omfattas av områdesbestämmelser, som syftar till att säkerställa de kulturhistoriska intressena. I gamla delar av Knivsta tätort finns hus som i detaljplan omfattas av rivningsförbud. Vidare finns tre byggnadsminnen, varav ett (Mora stenar) är ett statligt byggnadsminne, ett gränslinjebestämt fornminne (Mora Kungsäng), ett område kring Alsike kyrka som omfattas av skydd för landskapsbilden. Krusenbergs herrgård med omgivande landskap omfattas av förordnande enligt 12 kapitlet 4 § PBL, vilket innebär att bygglov och förhandsbesked inom området kan överprövas av länsstyrelsen om det kan befaras att riksintressena inte tillgodosätts.

Landskapsstrategier utgör ett nytt förhållnings- och arbetssätt för att uppnå bevarande och hållbart brukande av natur- och kulturreseurser utifrån en helhetssyn på landskapsnivå.

Flera aspekter av biologisk mångfald, som ekosystemens funktioner och processer, kopplingen mellan olika typer av ekosystem som mellan land och vattenmiljöer och mellan skog och odlingslandskapet, hanteras bäst genom att tillämpa ett landskapsperspektiv.

Lokala miljömål för Knivsta kommun

Värdefulla natur- och kulturmiljöer i Knivsta ska bevaras, skyddas och brukas på ett hållbart sätt, i syfte att erbjuda invånarna en attraktiv och rekreativ livsmiljö, samt för att värna den biologiska mångfalden.

4.3.1 Övergripande åtgärder kopplade till natur- och kulturmiljön

Vad behöver göras? (Kommunen som geografisk avgränsning)

- ☞ ***Miljöanpassning av jord- och skogsbruk och parkvård.***
- ☞ ***Skydd av värdefulla natur- och kulturområden bland annat i syfte att värna den biologiska mångfalden.***

Vad kan Knivsta kommun (organisation) göra?

- ☞ ***Utarbeta Natur- och Kulturmiljöprogram*** – som syftar till att tydliggöra natur- och kulturvärdena i kommunen och identifiera de områden som är särskilt värdefulla samt ange strategier och förhållningssätt till hur dessa värden ska tillvaratas, skyddas och utvecklas. Även det rörliga friluftslivet bör beaktas.
- ☞ ***Utarbeta en naturguide*** – som bl. a visar intressanta utflyktsmål, var friluftsliv kan bedrivas sommar som vinter, visar var skyddad natur finns, information om allemansrätten, information om kommunens naturvårdsprojekt mm.
- ☞ ***Fortsätta/slutföra arbetet med naturvårdsprojekten som rör Trunsta träsk & Gredelby hagar Knivsta ån samt vandringsleder runt Valloxen och Säbysjön.***
- ☞ ***Miljöanpassa jord- och skogsbruk och parkvård*** – dels genom information och rådgivning samt genom åtgärder i den egna verksamheten. (T ex. genom projektet Greppa Näringen)

4.3.2 Indikatorer kopplade till natur- och kulturmiljön

Naturmiljön

- ☞ Skyddad natur, andel av landareal respektive av värdefull natur
- ☞ Miljöanpassat skogsbruk, andel FSC respektive PEFC
- ☞ Ekologisk odling, andel åker med miljöstöd
- ☞ Skyddad skog, andel av skog respektive av värdefull skog
- ☞ Skyddad våtmark, andel våtmark respektive värdefull våtmark
- ☞ Skyddade sjöar och vattendrag
- ☞ Ekologisk odling, andel åker certifierad enligt KRAV mm
- ☞ Ängs- och betesmark med miljöstöd, andel av jordbruksmark respektive andel av värdefull ängs- och betesmark

Kulturmiljön

- ☞ Områden av riksintresse för kulturmiljövården som är skyddade enligt lag, andel
- ☞ Byggnader eller områden med skyddsbestämmelser (q) enligt PBL, antal
- ☞ Byggnadsminnen, antal
- ☞ Kulturspår i jordbruksmark, antal

Målkoppling: Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, , Myllrande våtmarker, Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv.

4.4 Den bebyggda miljön

Den bebyggda miljön i Knivsta kommun utgör ramen för invånarnas livsmiljöer såväl i tätorterna som ute på landsbygden. Förutom placering och utformning av byggnader handlar det om utbud av kommersiell som offentlig service, kultur- och idrott, tillgång till grönområden och friluftsmarker mm.

Den bebyggda miljön och de aktiviteter som bedrivs i vår omgivning innebär såväl hälso- som miljörisker, bland annat luftföroreningar från trafik- och energisystemet, buller, avfall, radon, elektromagnetiska fält. Förorenade områden som har identifierats i riskklass 1 och 2 samt sanerade objekt är viktiga att känna till vid planering.

Utsläppen av VOC, partiklar och cancerframkallande ämnen anses utgöra de allvarligaste miljö- och hälsoproblemen från småskalig vedeldning. I mindre tätorter kan utsläppen från småskaliga omoderna anläggningar stå för en betydande del av exponeringen av hälsofarliga ämnen. I kommunen finns omkring 300 vedpannor. I dagsläget är andelen miljögodkända vedpannor emellertid inte känd.

Befolkningen i Knivsta kommun har under senare tid ökat kraftigt och trenden fortsätter, vilket innebär att Knivsta och Alsike tätorter förtätas respektive byggs ut. Samtidigt som tillväxten innebär ett högre tryck på mark- och vattentillgångarna i kommunen finns det fördelar att dra av en förtätad bebyggelsestruktur. Det är viktigt att optimera nyttjandet av befintlig infrastruktur och i möjligaste mån satsa på gemensamma lösningar vad gäller energi- och VA-försörjning.

Luftföroreningar och buller från gator, genomfarts- och huvudleder nära bostäder (75-100 m) har visats, vetenskapligt, innebära klara risker för sjukdom bland barn, ungdomar och vuxna.

Trafikbuller kan ge försämrad hörsel, sömnstörningar, och förhöjt blodtryck. Både risk för uppkomst av astma och hjärt- och kärlsjukdomar samt ökad dödlighet finns belagt.

Den planerade bebyggelseutvecklingen i kommunen innebär ett behov av nya bilvägar, gång- och cykelvägar, stationsområden, parkeringar etc. Under 2007 kommer en trafikplan att arbetas fram som behandlar övergripande trafikfrågor för tätorterna Knivsta och Alsike. Trafikplanen är ett viktigt underlag i den fysiska planeringen och som även bör behandla frågor som bidrar till att minska trafikens negativa miljö- och hälsopåverkan. Transporter inklusive anläggningar bör lokaliseras och utformas så att skadliga intrång i miljön begränsas och risker för hälsa och säkerhet minimeras. Buller från trafiken är en viktig fråga och kommunen kan genom den fysiska planeringen och bostadsbyggandet se till att reducera antalet människor som utsätts för buller. Kommunen kan även genom myndighetsutövning ställa krav på verksamhetsutövare.

Som verksamhetsutövare har kommunen även ansvar för inomhusmiljön och radon i förskolor/skolor och som myndighet har kommunen ansvar att granska hälsoskyddet i lokaler samt ansvar att kontrollera ventilation i offentliga lokaler genom den obligatoriska ventilationskontrollen (OVK).

I och med att Knivsta kommun expanderar ökar behovet av tätortsnära naturområden. Detta innebär att frågan om områdets tillgänglighet samt behovet av nya strövområden kan bli aktuell att se över. Gredelby hagar och Trunsta träsk är i och med sin omedelbara närhet till Knivsta och Alsike tätorter en resurs av stor betydelse för rekreation, friluftsliv, skolundervisning och den biologiska mångfalden.

Den pågående restaureringen av dessa områden kommer att bidra till att öka naturvärdena samt öka tillgängligheten till dessa områden. Ännu ett naturvårdsprojekt av betydelse är restaureringen av Knivsta ån i anslutning till Sågenområdet som kommer att exploateras för nya bostäder. Ytterligare resurser utgörs av Valloxen, som sträcker sig ända in i samhället och Säbysjön, söder om samhället.

De tätortsnära strövområdena är av stor vikt för människors hälsa och möjlighet till rekreation och naturupplevelser, men även av vikt för den biologiska mångfalden. Bra gång- och cykelvägar, allmänna kommunikationer, parkeringar och god tillgänglighet bland annat genom anpassning för funktionshindrade är en förutsättning för att så många som möjligt ska kunna ta sig till närliggande rekreationsområden.

Den bebyggda miljön och de grön- och vattenområden som finns i kommunen utgör även en del i det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet som bidrar till kommunens identitet och attraktivitet.

Lokala miljömål för Knivsta kommun

Den bebyggda miljön ska ge skönhetsupplevelser, erbjuda ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service samt bidra till ett minskat energi- och transportbehov samt funktionella lokala kretslopp.

Kommunens bebyggda miljö och grön- och vattenområden, som bland annat bidrar till kommunens identitet och attraktivitet, innefattar natur- och kulturhistoriska värden som bör säkerställas och vidareutvecklas.

Invånarna i Knivsta kommun ska leva och verka i en sund, säker och trygg miljö med frisk luft, rent vatten, tillgängliga närreklamationsområden, buller och radonhalter under riktvärden samt strålningsnivåer som inte är skadliga för hälsan.

Den fysiska planeringen ska ge förutsättningar för en hållbar energiförsörjning genom väl planerade bebyggelseområden och tekniska försörjningssystem, bidra till minskat transport- och bilberoende, förbättra förutsättningar för kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik samt ge rekommendationer för hur bebyggelse ska bevaras och utvecklas.

Övergripande åtgärder kopplade till den bebyggda miljön

Vad kan Knivsta kommun(organisation) göra?

- *Genom planering verka för att bostäder, arbetsplatser, service och grönområden lokaliseras och utformas så att transportbehovet minskar, samt skapa förutsättningar för en god infrastruktur och ett resurseffektivt och miljöanpassat byggande.*
- *Skapa förutsättningar för ökad materialhushållning och återvinning*
- *Utarbeta en Energiplan för Knivsta kommun*
- *Utarbeta en Trafikplan*
- *Utarbeta en Grönstrukturplan*
- *Utarbeta ett bostadspolitiskt program*
- *Genomföra riskanalys med handlingsplan*
- *Utarbeta ett Kulturmiljöprogram*
- *Bullerkartering i tätorterna*

Indikatorer kopplade till den bebyggda miljön

Tätortsluft

- *Tätortsluftens halt av kvävedioxid,*
- *Bensen*
- *Partiklar*
- *Svaveldioxid*
- *Marknära ozon*
- *Andel miljögodkända fastbränslepannor*

Trafik och transporter

- ☞ Trafikbuller, andel invånare över riktvärden
- ☞ Resor i kollektivtrafik, lokalt och regionalt
- ☞ Bilar per 1 000 invånare
- ☞ Barns färd sätt till och från skolan
- ☞ Gång- och cykelvägar

Närhet till grönområden och service

- ☞ Grönområden, andel invånare som bor nära
- ☞ Livsmedelsbutiker, andel invånare som bor nära
- ☞ Kollektivtrafik, andel invånare som bor nära

Avfall och återvinning

- ☞ Hushållsavfall, insamlad respektive behandlad mängd per invånare
- ☞ Materialåtervinning: glas, metall, papper/kartong, plast samt wellpapp

Giftfri miljö

- ☞ Förorenade områden: identifierade, undersökta respektive åtgärdade

Inomhusmiljö

- ☞ Radon i förskolor, skolor samt bostäder, andel mätt, överskridande, åtgärdat
- ☞ Ventilation under norm

Målkoppling: Giftfri miljö, Säker strålmiljö, Frisk luft, Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö

5 Fortsatt arbete med handlingsplaner samt genomförande och uppföljning

Det är redan nu viktigt att tänka på hur uppföljningsarbetet ska bedrivas. Även om inte alla åtgärder går att mäta är det ändå viktigt att på något sätt beskriva de förändringar som sker över tiden. Tillståndet i vår miljö förändras över tiden dels genom naturliga processer, dels genom mänsklig verksamhet. Därför är det både viktigt och nödvändigt att hålla både miljöprogrammet och handlingsplanerna uppdaterade. Områden som det idag inte är någon större fara med kan vålla bekymmer längre fram, och åtgärder som vi idag tror är effektiva kanske måste revideras då ny kunskap/teknik finns tillgänglig.

5.1 Miljöprogrammet

Miljöprogrammet för Knivsta kommun antas av kommunfullmäktige och ska vara det styrande dokumentet för kommunens miljöarbete. Miljöprogrammet ska aktualiseras av kommunfullmäktige varje mandatperiod, dvs. vart fjärde år. Miljöprogrammet ska vara ett levande dokument vilket innebär behov av en kontinuerlig process med regelbundna uppdateringar och uppföljningar.

5.1.1 Lokala miljömål

Lokala miljömål i Miljöprogrammet visar inriktningen på Knivstas fortsatta miljöarbete i strävan mot en hållbar utveckling och ska fungera som styrdokument.

Förslag finns på fyra målområden med koppling till strategierna ”effektivare energianvändning och transporter” samt ” hushållning med mark, vatten och den bebyggda miljön”. Figur 2 visar vilka miljö kvalitetsmål som är kopplade till respektive strategi och målområde. Föreslagna målområden är klimatpåverkan, vattenresurser, natur- och kulturresurser samt den bebyggda miljön.

Lokala miljömål finns kopplade till respektive målområde. De lokala miljömålen ska vara styrande för Knivsta kommuns interna miljöarbete och vara vägledande för andra aktörer som företag organisationer och kommuninvånare. Kommunens verksamheter och bolag ska i handlingsplanerna konkretisera miljömål för sin verksamhet utifrån de lokala miljömålen.

Vidare listas åtgärder rent allmänt som behöver vidtas i strävan att nå de lokala miljömålen. Därefter listas åtgärder som är relevanta för kommunen (org.). Dessa åtgärdsförslag är inte på något sätt kompletta, utan behöver ses över kontinuerligt och föras över/konkretiseras i handlingsplaner. Under respektive målområde finns en rad miljöindikatorer kopplade.

5.1.2 Miljömål

Miljömålsdelen omfattar de nationella miljömålen inklusive den årliga uppföljning som genomförs av Miljömålsrådet i skriften de Facto. Därefter redovisas de regionala miljömålen inklusive länsstyrelsens uppföljning, men förslagsvis endast för de miljömål som är av relevans för Knivsta.

Miljömålen hålls uppdaterade i takt med att förändringar sker på nationell och regional nivå. Under 2007 kommer länsstyrelsen i Uppsala län att se över de regionala miljömålen. Den årliga uppföljning som görs av miljö kvalitetsmålen nationellt (de Facto) uppdateras årligen i miljöprogrammet, men endast för själva miljö kvalitetsmålet, inte delmålen. Även den uppföljning som sker regionalt bör sammanställas. En motsvarande uppföljning bör även redovisas för respektive fastställt målområde för Knivsta kommun.

Uppdateringen av de nationella och regionala miljömålen syftar bland annat till att visa på om det finns behov av att se över lokala mål och åtgärder, samt i ett samlat dokument på ett enkelt sätt tillgängliggöra aktuella mål för såväl interna som externa aktörer.

Miljöstrategen ansvarar för att miljömålen hålls uppdaterade.

5.1.3 Nuläge

Nulägesdelen i kommunen bör uppdateras kontinuerligt i samband med att förändringar i miljön sker och/eller ny kunskap om lokala förhållanden blir känd.

Uppdateringen av nuläget i kommunen är bland annat av vikt för att se över prioriterade målområden, samt i samband med översyn av lokala miljömål och åtgärder.

Miljöstrategen ansvarar för att nuläget hålls uppdaterat.

5.2 Handlingsplaner

För att miljömålen ska kunna användas i praktiken behöver de konkretiseras till handlingsplaner för respektive verksamhet. Ansvaret att ta fram handlingsplaner ligger på verksamhetsansvariga, och miljöstrategen stödjer verksamheterna i deras arbete med handlingsprogram. Eventuellt bildas en styrgrupp på förvaltningsnivå för att få en övergripande samordning. Handlingsplanernas åtgärdsförslag bör därefter tidsättas och prioriteras i nämndernas verksamhetsplaner under budgetprocessen. Planerna förankras därmed i respektive nämnd, och kommunstyrelsen och fullmäktige får tillfälle att i budgetprocessen följa arbetet.

Det är lämpligt att se över handlingsplanen i samband med budget- och verksamhetsplaneringsarbetet. Ansvaret för denna översyn har respektive berörd verksamhet/nämnd. Omprioriteringar och andra ändringar som kan bli aktuella kan med fördel redovisas i förslaget till verksamhetsuppföljning, bilaga 4.

5.3 Genomförande

Miljöprogrammet i sig kan inte ensamt bidra till att miljömålen uppfylls. Miljöfrågorna är komplexa och spänner över en rad olika sektorer. Förverkligandet av Miljöprogrammet handlar förutom om att ta fram handlingsplaner och genomföra åtgärder även om en ständig kunskapsutveckling, politiskt engagemang och arbete, lagstiftning, internationella överenskommelser, informations och kunskapspridning i syfte att förändra människors beteenden.

5.3.1 Folkbildnings- och informationsinsatser

För att kunna påverka människors beteende och öka kunskapen om konsekvenserna av människors handlingar är folkbildnings- och informationsinsatser viktiga verktyg.

5.3.2 Beslutsunderlag

Individens-, företags- och politiska beslut påverkar på ett eller annat sätt vår miljö. Kommunen har en central roll i och med att flera av samhällsbesluten som rör människors dagliga villkor tas på lokal nivå. Detta innebär att det är viktigt att arbeta fram beslutsunderlag som belyser konsekvenserna, såväl miljömässiga som sociala och ekonomiska, av de beslut som fattas.

5.3.3 Samverkan och nätverk

Inom ramen för miljöprogramarbetet är det av vikt att olika aktörer samverkar i strävan mot ett hållbart samhälle. Denna samverkan kan ske dels genom redan befintliga nätverk, t ex Upplandsstiftelsen, Mälarens vattenvårdsförbund, Luftvårdsförbundet, grannkommuner m fl, dels genom nya kontakter och nätverk. Samverkan med skolor, universitet, näringsliv, lokala föreningar och organisationer (t ex lantbrukets- och skogsbrukets organisationer) är av stor betydelse för ett framgångsrikt lokalt miljöarbete.

5.4 Uppföljning

5.4.1 Miljöövervakning

Miljöövervakningens syfte är att beskriva tillståndet i miljön och att bedöma hotbilder. Den övervakning som bedrivs är även ett viktigt underlag vid uppföljning av miljömålen. Den svenska miljöövervakningen består dels av ett nationellt program, som drivs av Naturvårdsverket, dels av regionala program på länsnivå som länsstyrelserna har en samordnande roll för. Miljöövervakningsverksamhet bedrivs också av kommuner, t ex genom det tillsyns-, och övervakningssystem som finns lokalt.

Miljöövervakningen av luft lokalt sker i samverkan med Stockholms- och Uppsala läns luftvårdsförbund. Övervakningen av vattenkvaliteten i Mälaren sker i samråd inom ramen för Mälarens Vattenvårdsförbunds verksamhet tillsammans med de fyra berörda länsstyrelserna.

Resultaten från övervakningen används som underlag för att analysera miljöpåverkan på regional nivå men även för den nationella rapporteringen. Övervakningen är generellt uppbyggd i programområden som naturligt kan kopplas ihop med olika miljömål.

5.4.2 Miljöindikatorer

En miljöindikator är data som presenteras för att ge en bild av den lokala miljösituationen och miljöarbetet samt visa på trender. Miljöindikatorerna ska öka medvetenheten och ge underlag för styrning genom att följa upp mål och åtgärder kopplade till miljöprogrammet, men kan även vara användbara i kommunens

miljöredovisning vid bokslut. Indikatorerna sammanfattar dock inga hela sanningar utan ska ses som ett diskussionsstöd i det fortsatta arbetet. Indikatorerna är ett viktigt verktyg i kommunikeringen av miljöarbetet såväl internt som externt gentemot allmänhet, företag, föreningar m fl.

Det finns ett gemensamt uppföljningssystem med indikatorer som innefattar nationell och regional miljömålsuppföljning. Systemet innehåller i dagsläget främst indikatorer med nationell och regional upplösning. Sveriges Kommuner och Landsting och Miljömålsrådet samarbetar i ett projekt och har utvecklat miljöindikatorer på lokal nivå, och som finns redovisade under respektive målområde. Dessa indikatorer har tagits fram med utgångspunkt att de ska vara intressanta för många kommuner för att möjliggöra jämförelser mellan kommuner. Mer specifika val av indikatorer bör göras i samband med att mål och åtgärder konkretiseras i det kommande arbetet med handlingsplanerna. De miljöindikatorer som finns redovisade under respektive målområde kan emellertid i detta läge vara ett stöd i arbetet med att konkretisera inriktningmålen.

5.4.3 Miljöredovisning

En redovisning av hur arbetet fortskrider ska redovisas i en separat miljöredovisning som en del i den årliga budgetrapporten. Det är viktigt att de åtgärder som finns i handlingsplanen kommer med i budgetprocess och verksamhetsplaner. De handlingsplaner som respektive berörd verksamhet tar fram konkurrerar om resurser med andra mål/åtgärder, som finns inom den egna verksamheten, samt andra kommungemensamma mål. Det är därför viktigt att det finns en samlad bild av vilka mål/åtgärder som finns för respektive enhet.

Verksamhetsuppföljningen ska utgöra ett stöd för att på ett strategiskt och medvetet sätt avsätta resurser och göra prioriteringar mellan mål/åtgärder. Rutinerna för revidering och uppföljning är till för att utvärdera och förbättra verksamheten. Ett förslag till en gemensam verksamhetsuppföljning finns framtaget.

Bilderna i bilaga 2, sid 19, 34, 56 och 59 är tagna av Johan Elfström.
Övriga bilder är tagna av Informationsenheten, Knivsta kommun.